

Іванова Т. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Кожина А. В.

Інститут громадських стратегій

МЕХАНІЗМИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

У статті систематизовано ключові проблеми та тенденції міграційних процесів України у 2022–2025 рр. на тлі повномасштабної агресії РФ та пост-COVID-трендів. Проаналізовано динаміку перетину державного кордону громадянами України з початку війни, що свідчить про зростання міграційної активності без ознак «тотальної безповоротності»; окреслено ризики поглиблення міграційної кризи: відтік інтелектуального капіталу, просідання демографічних показників, структурний дефіцит трудових ресурсів, зниження темпів інноваційного розвитку. Розкрито зміст і практичні обмеження окремих інституційно-правових механізмів державної міграційної політики (Стратегія-2025; інституціоналізація Міністерства національної єдності; інструменти підтримки ВПО, релокації населення і бізнесу). Проведено аналіз змісту окремих механізмів державної міграційної політики країни в сучасних умовах. Запропоновано пріоритети підвищення владно-управлінського впливу держави: (1) перехід від реактивного до стратегічного режиму управління міграцією; (2) програми стимулювання повернення та реінтеграції біженців; (3) транскордонні механізми підтримки релокованого українського бізнесу в прикордонних регіонах ЄС із збереженням фіскальних зв'язків з Україною; (4) розширення повноважень органів місцевого самоврядування у поєднанні з єдиними національними стандартами; (5) інтегровані соціально-економічні інструменти (житло, працевлаштування, перекваліфікація, комунікації). Показано дуалістичну природу міграційної політики як одночасно об'єкта й суб'єкта управління, що зумовлює необхідність комплексних та «точкових» заходів. Обґрунтовано, що ефективна конфігурація механізмів можлива за умови синхронізації з політиками відновлення та безпеки, а також цільових стимулів для мігрантів, які повертаються в інші регіони через руйнування місць попереднього проживання. Здійснено оцінку перспектив розвитку міграційних процесів та впровадження механізмів із управління ними. Запропоновані напрямки підвищення ефективності механізмів державної міграційної політики країни в сучасних умовах.

Ключові слова: державна міграційна політика, міграційні процеси, трудові ресурси, біженці та реінтеграція, релокація населення і бізнесу, транскордонне співробітництво, інтелектуальний капітал.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку соціально-економічних та суспільно-політичних процесів в Україні характеризується наявністю стійких цивілізаційних викликів, які потребують комплексного вирішення та подолання як передумови подальшого сталого розвитку Української держави. Військова агресія РФ проти України, починаючи з 2014 року, у сукупності з негативними трендами відновлення економіки після пандемії COVID-19, зумовлюють сукупність чинників, які негативно впливають на розвиток соціально-економічних процесів та є каталізаторами таких явищ, як зниження рівня життя, поява вимушених переселенців і біженців

тощо. Міграційні процеси в таких умовах розвиваються стрімко; їхня динаміка та структура важко передбачувани, що, за відсутності належного соціально-економічного планування, формує додаткові ризики для розвитку української державності. За таких умов – системної дії низки надзвичайно негативних чинників розвитку суспільства – державна міграційна політика постає інструментом, який здатен, якщо не нормалізувати, то принаймні стабілізувати негативні соціальні та економічні тренди, зберегти робочу силу, інтелектуальний та людський капітал України. Тому актуалізується потреба в нових дієвих механізмах державної міграційної політики,

що посідає провідне місце в системі наукових пошуків доктрини державного управління. Наразі найбільш змістовними напрямками таких пошуків є заходи стимулювання повернення вимушених переселенців та біженців в Україну, створення нових форм кооперації і бізнесу та стимулювання економічної активності з урахуванням потреб воєнного стану й повоєнного відновлення України. Особливу увагу приділено застосуванню морально-психологічних інструментів впливу на суспільну та індивідуальну свідомість у контексті формування стабільних, прогнозованих процесів реєміграції та реінтеграції населення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Державна міграційна політика як об'єкт державного управління завжди була актуальним напрямом наукових досліджень. В умовах воєнного стану, протидії збройній агресії РФ та відновлення національного суверенітету України врегулювання міграційних процесів набуло нового осмислення в роботах таких учених, як В. С. Грачук, С. Я. Довженко, Л. М. Івашова, Н. В. Карпінська, Ю. Кобець, Д. Красівський, Т. А. Крушельницька, О. В. Литвинчук, Т. Мадрига, Є. О. Носачов, К. Попович, М. В. Примуш, М. Септа, А. О. Сімахова, А. Ставицька, І. О. Церковний, Б. О. Чупринський, О. Й. Юрківський та інших.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення актуальних потреб і визначення напрямів розвитку сучасної міграційної політики в Україні, а також механізмів її реалізації в умовах збройної агресії РФ проти України та нових геополітичних викликів для держави.

Виклад основного матеріалу. Міграційна політика держави становить окремий напрям державної соціальної політики, який має безпосередній вплив на процеси економічної активності та відновлення України. Людський ресурс будь-якої держави є найважливішим, водночас вичерпним ресурсом її розвитку. Суспільство формує горизонт потреб і цілей цивілізаційного розвитку держави, що визначає напрями її державної політики в усіх сферах. Економічно значущий вимір – інтелектуальний капітал, носіями якого є населення України, формує економічний потенціал, який визначатиме пріоритети розвитку України та її здатність долати кризи. Відтак державну міграційну політику розглядаємо не лише як набір інструментів впливу, а як потенціал для відновлення, збереження територіальної цілісності та суверенітету і подальшого цивілізаційного розвитку. У такому розумінні це не просто сфера владного

впливу, а сфера суспільних відносин, до яких повинні бути залучені держава, суспільство та територіальні громади, забезпечуючи різноманітність управлінських інструментів без розмивання відповідальності. Немоżliво в умовах протистояння збройній агресії РФ перекладати відповідальність за неефективну міграційну політику з державних інституцій на інших учасників суспільних процесів та населення. Відповідальність за якість життя населення у межах суспільного договору покладається на державу, відтак саме держава має створювати належні умови не лише для протидії внутрішнім, транскордонним та екстериторіальним міграційним процесам, а й для їх проактивного управління.

За науковими джерелами, державна міграційна політика має бути гнучкою, адаптивною та ефективною, враховувати потреби й інтереси внутрішніх і зовнішніх мігрантів, забезпечувати стабільність, економічний розвиток, соціальну інтеграцію та безпеку країни, створювати умови для повернення емігрантів і ефективного управління потоками [3, с. 5–6]. Водночас її ефективність за умов повномасштабної агресії РФ оцінюється з урахуванням надзвичайних і непередбачуваних чинників зовнішнього впливу. На думку А. О. Сімахової та І. О. Церковного, в умовах війни міграційні процеси є складним для публічного адміністрування об'єктом, а держава здебільшого діє адаптивно, реагуючи на виклики, що виникають [14, с. 62–63]. З огляду на те, що війна триває четвертий рік, держава має переходити до стратегічного режиму – розробляти програми мінімізації зовнішньої міграції та відтоку трудових ресурсів.

Важливою інституційною зміною стало створення Міністерства національної єдності України (Мінедності) шляхом перейменування та реструктуризації Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Місія Мінедності – формування й реалізація державної політики національної єдності та спільного розвитку; підтримка громадян України, які покинули місце проживання внаслідок збройного конфлікту та/або окупації; сприяння реалізації їхніх прав і створення умов для добровільного повернення або інтеграції за новим місцем проживання [11]. Постанова КМУ від 24.01.2025 № 113 визначила головним завданням забезпечення прав і інтересів осіб, які виїхали за кордон, та створення умов для їх добровільного повернення або інтеграції в Україні [2]. Таке інституційне рішення варто розглядати як механізм владно-управлінської

реакції держави на зростання загроз, пов'язаних із міграційними процесами. Водночас, з огляду на публічні корупційні розслідування щодо керівництва Мінєдності, постало питання низької ефективності цього механізму. В результаті цього 21.07.2025 року Кабінет Міністрів України своєю постановою ліквідував Міністерство національної єдності шляхом приєднання функцій до Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України.

З іншого боку поява відповідного державного органу викликана об'єктивним погіршенням міграційної ситуації в Україні, що саме по собі створює низку негативних наслідків за ланцюговою реакцією, таких як падіння народжуваності, спадання економічної активності населення пов'язане із його відтоком, втрата трудових ресурсів та інтелектуального людського капіталу.

Повномасштабне вторгнення рф в Україну у 2022 році мало серйозні наслідки для міграційних процесів як у сфері виїзду за кордон, так і внутрішньої міграції. Ця подія спричинила значну активізацію переселенців, біженців та внутрішньо переміщених осіб, що призвело до значного зростання міграційних потоків, спрямованих з України до інших країн. Багато людей, стурбованих політичною нестабільністю та загрозою безпеки, вирішили шукати притулку та захисту за кордоном [4, с. 257–258]. Така ситуація знайшла підтвердження і в статистичній оцінці зовнішньої міграції за даними Державної прикордонної служби України та Державної служби статистики (рис. 1.).

Дані Державної прикордонної служби України (рис. 1.) демонструють, що в Україні не відбувається тотальна безповоротна міграція – виїзд громадян. Так, кількість осіб, що перетинають державний кордон збільшилась у порівнянні із довоєнним періодом майже на 30 %, але міграційні

процеси не мають кінцевого розриву відносно громадянства, однак недооцінювати негативні наслідки виїзду та постійного проживання українців у ЄС, що пов'язано із війною рф проти України не можна. Деякі вчені прямо вказують, що міграційна криза, яка виникла внаслідок війни в Україні, ставить гостро питання вирішення проблеми повернення українських біженців додому для повоєнної відбудови України.

Реалістична оцінка тих, хто повернувся або планує повернутися, є важливою для розробки політики й заходів щодо відновлення інфраструктури та соціально-економічного розвитку. Уже зараз реакція держави на таку ситуацію має охоплювати як превентивні правові механізми, так і ті, що дадуть змогу повернути осіб, які виїхали за кордон чи покинули своє місце проживання на тимчасово окупованій території, з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту чи тимчасової окупації частини території України [1, с. 28–29]. З такою оцінкою ситуації не можна не погодитись враховуючи розселення українців у країнах ЄС (рис. 2), що водночас створює економічні переваги приймаючим країнам.

Ці дані свідчать, що більшість українців компактно розселились в Німеччині, Польщі та Чехії (понад 2,6 млн вимушених мігрантів), що створює відповідні економічні переваги цим країнам враховуючи підвищений попит на ринку праці ЄС саме на українських працівників. При чому, на думку Д. Красівського, мова йде головним

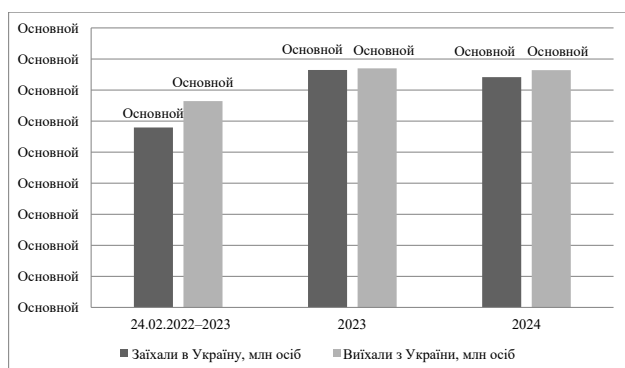

Рис. 1. Дані щодо перетину державного кордону громадянами України з початку війни рф проти України [8]

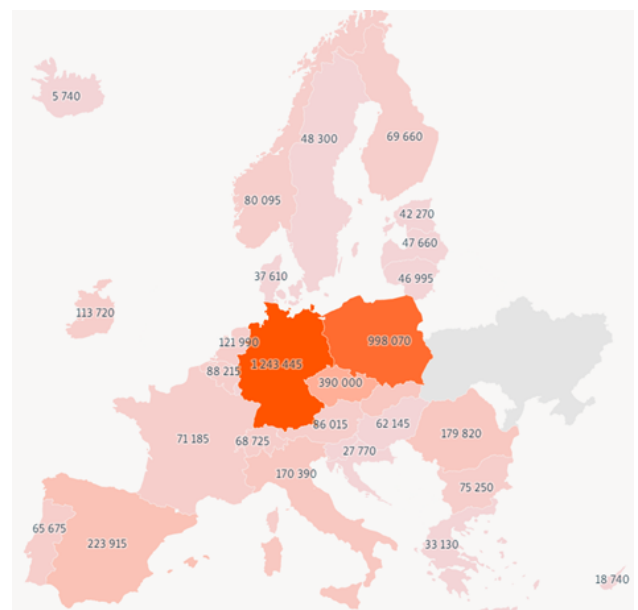

Рис. 2. Розподіл українських мігрантів після виїзду з України в наслідок вторгнення рф в Україну [13]

чином про те, що тенденції міграції є стратегічною загрозою для національної безпеки України, оскільки внаслідок відтоку населення та трудових ресурсів об'єктивним стає погіршення темпів подальшого інноваційного розвитку, внаслідок відтоку інтелектуального капіталу. В цих умовах відбувається зменшення наукового потенціалу України, що призводить до стагнації економіки, поглиблення кризових явищ у соціально-економічній сфері українського суспільства. Варто зауважити, що реалізація державної політики, навіть у контексті збереження «статус-кво», становить загрозу каскадного руйнування не лише кадрового потенціалу держави, а й національного загалом [65, с. 380–382]. Це свідчить про необхідність розробки нових механізмів державної міграційної політики спрямованих на формування системи заохочення повернення в Україну, а також створення більш стійких економічних зв'язків, метою чого є мінімізація розриву економічних зв'язків мігрантів з Україною. Мова йде про релокацію вітчизняного бізнесу в прикордонні з Україною регіони країн-членів ЄС, де б створювався механізм збереження податкового режиму України а отже зберігались податкові надходження в Державний бюджет Україною з фактичним витрачанням фінансових ресурсів на території країн-членів ЄС, що створювали для них відповідне збільшення надходжень в місцеві бюджети. Розробка подібних програм є цілком реальною враховуючи євроінтеграційні прагнення України та парафіювання Угоди між країною та ЄС.

Такий би механізм передбачав укладення двосторонніх угод між Урядами України та країн-членів ЄС, на прикордонних територіях яких тимчасово розміщувались релоковані вітчизняні бізнеси, а також двосторонніх угод між відповідними муніципальними утвореннями обох країн. Перші – міждержавні угоди – повинні передбачати вирішення питань оподаткування діяльності такого бізнесу з метою залишення за ним податкових зобов'язань перед бюджетом України та невикиненням таких перед бюджетом країни-члена ЄС, за винятком питань працевлаштування громадян ЄС. Крім того, міждержавними угодами повинен передбачатись обов'язок мінімального обов'язкового рівня валових витрат таких бізнесів на території країн-члена ЄС, що створювало б відповідні фінансові знаходження до їх місцевих бюджетів та економічну активність вже місцевого бізнесу. І звісно, міждержавним має бути формат вирішення питань податкових перевірок податковими органами обох країн. Що ж стосується

трансграничних угод про співробітництво, то тут мова повинна йти про врегулювання питань постійного переміщення працівників релаксованих підприємств між державними кордонами без створення додаткових складнощів чи навіть створення особливого режиму перетину державних кордонів з обмеженнями подальших переміщень в країнах ЄС чи за їх межі. Це б суттєво спростило проблеми доступу трудових ресурсів при розумінні обома Урядами тимчасовості таких заходів до завершення війни РФ проти України та відновлення довоєнного стану. Але для України це б суттєво зменшило ризики потенційної тривалої втрати економічних результатів від відтоку трудових ресурсів та носіїв інтелектуального капіталу. Крім того, такі тимчасові заходи надали б відповідний імпульс і для розвитку трансграничних територій в сусідніх державах, що б в свою чергу підвищило рівень двосторонніх відносин та поглибило економічне співробітництво в подальшій перспективі членства України в ЄС.

В такому контексті слушною видається і позиція деяких вчених щодо вирішення проблеми оптимізації використання трудового потенціалу з урахуванням регіональної специфіки, пов'язаної із міграційними процесами саме в прикордонних територіях. Західні регіони України мають аграрно-промислову спеціалізацію та значно низьку оплату праці робітників, характеризуються сезонним характером зайнятості населення. Тому Уряд повинен враховувати такі особливості та здійснювати стимулюючі й оптимізуючі заходи на перспективу для мінімізації негативних явищ, у тому числі створенням альтернативних місць праці, особливо в мовах збільшення випадків релокації бізнесу із більш заможних та промислово розвинутих східних регіонів України [5; 15, с. 117–118]. Тим більше під такий формат взаємодії вже закладене відповідне міжнародно-правове підґрунтя та створені необхідні механізми на рівні національних законодавств.

Так, на думку А. М. Білана та С. М. Мельничука саме ратифікація Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, з іншої сторони, зумовила подальші кроки у вдосконаленні правових механізмів забезпечення державної міграційної політики України [1, с. 28–30]. Згідно з положеннями ст. 16 Угоди, співробітництво у сфері міграції, притулку та управління кордонами буде зосереджуватись на: подоланні причин виникнення міграції; спільному запровадженні ефективної та превентивної політики щодо боротьби

з нелегальною міграцією, незаконним переправленням нелегальних мі-грантів через державний кордон і торгівлею людьми; запровадженні всеохоплюючого діалогу з питань притулку, зокрема щодо практичних аспектів реалізації Конвенції ООН про статус біженців 1951 року, Протоколу щодо статусу біженців 1967 року та інших відповідних міжнародних документів, а також шляхом забезпечення поваги принципу «невислання»; правилах щодо доступу, забезпеченні прав та статусу осіб, яким надано доступ, гідному поводженні та інтеграції іноземців, які проживають на законних підставах [16]. Імплементация Угоди про асоціацію зумовила прийняття Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року [12]. Стратегія розглядає реалізацію міграційної політики як системне виконання сукупності завдань і заходів з метою досягнення визначених цілей у сфері міграції, відповідно до законодавства та з урахуванням загальноприйнятих міжнародних стандартів, зокрема щодо: запобігання нелегальній міграції, легальної міграції в Україну, міграції та мобільності населення України, міжнародного захисту, зміцнення інституційних можливостей удосконалення статистичного забезпечення.

Разом з тим, починаючи з 24.02.2022 року внаслідок вторгнення рф в Україну міграційні процеси були суттєво інтенсифіковані. Тому вказана в Стратегії проблема поглибилася активними бойовими діями, що створюють небезпеку для життя та здоров'я населення, руйнуваннями інфраструктури, житла тощо. Безумовно, міграційна криза, яка виникла внаслідок війни в Україні, ставить гостро питання вирішення проблеми повернення українських біженців додому для повоєнної відбудови України [18]. Але ще до повернення та реінтеграції біженців вже в новій Україні, в якій після війни більшість міст східної частини країни фактично повністю зруйновані, саме Стратегія державної міграційної політики України повинна передбачати заходи стимулюючого характеру для зупинення міграційних процесів шляхом активізації релокації внутрішньо переміщених осіб, які фактично є біженцями, в межах України.

В цьому контексті, оцінюючи ефективність міграційної політики Т. А. Крушельницька, Л. М. Івашова та С. Я. Довженко зауважують на тому, що вона, при належній консолідації і взаємодії інститутів державної влади і органів місцевого самоврядування, має бути включеною в склад загальної державної політики в умовах реальної війни з усіма її негативними соціально-економічними

та демографічними наслідками. Тоді таку міграційну політику можна розглядати одночасно як об'єкт і суб'єкт управлінського впливу на економічні процеси, у тому числі відновлення і розвиток економічного потенціалу держави в цілому. Тобто міграційна політика є інструментом розвитку (занепаду) та відновлення, і, одночасно, потребує управлінського впливу для стимуляції імміграції (за потреби) або приборкання масштабів еміграції. Суб'єкт-об'єктна дуалістичність міграційної політики є однією з ключових її особливостей, яка дозволяє розглядати її одночасно і як фактор впливу на динаміку демографічних показників, і як інструмент формування ресурсного забезпечення повоєнного відновлення і розвитку України [7, с. 30–31]. Такий висновок приводить нас до необхідності розуміння того, що ефективність державної міграційної політики напряду залежить від синергетичного ефекту дії не тільки заходів та механізмів пов'язаних із врегулюванням саме міграційних процесів, але і загальноекономічних, соціальних проблем. Це вказує на комплексності і одночасно на точковому впливі заходів державної міграційної політики, при чому таке взаємне поєднання має бути забезпечене узгодженими скоординованими діями органів центральної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Саме широке делегування повноважень останнім, на наше переконання суттєво підвищить якість конкретних заходів з регулювання міграційних процесів та подолання таких темпів міграції, які спостерігаються в Україні протягом всієї війни, що розв'язала рф.

Як вказують Б. О. Чупринський, В. С. Грачук та Н. В. Карпінська, недосконала міграційна політика в умовах воєнного конфлікту породжує низку проблем, що суттєво ускладнюють процес забезпечення прав і захисту біженців, найважливішою з яких є обмежений доступ до процедур отримання статусу біженця. Така ситуація призводить до тривалого очікування рішень щодо надання статусу, ускладнює виїзд за межі країни або повернення у випадку необхідності. Успішна міграційна політика вимагає комплексного підходу, який враховує не лише потреби біженців у нагоді, але й потреби та можливості приймаючого суспільства. Створення ефективних програм інтеграції, які сприяють адаптації та включенню біженців у нове соціальне середовище, є важливим кроком для досягнення сталої і позитивної динаміки міграційних процесів. Отже, завданням держави в умовах збройного конфлікту є не лише надання притулку, а й забезпечення основних

потреб біженців та умов для безпечного переміщення [17]. Цей висновок свідчить про те, що Україна повинна забезпечувати та гарантувати права власних громадян і при отриманні ними статусу біженців, що суттєво підвищуватиме довіру до держави та прагнення громадян повернутись після завершення війни. Також важливим є супровід міграції за кого держава повинна забезпечувати релокацію громадян із найбільш ризикових регіонів України через підвищення агресивності збройних атак РФ по цивільних об'єктах. Такими окремими механізмами можна вважати програми «Оселя», «Підтримка», державні виплати вимушено переміщеним особам тощо. Але всі ці заходи повинні набути суттєвого розширення, а проблема релокації та підтримки бізнесу повинна вирішуватись за більш активної взаємодії із органами місцевого самоврядування. Місцева влада повинна усвідомлювати, що релокація бізнесу в межах держави а не міграція трудових ресурсів за кордон створює необхідне підґрунтя для збереження економічного потенціалу країни, підвищенню її обороноздатності, а крім цього і активізації процесів територіального розвитку, які отримують нового стороннього імпульсу за рахунок вимушено переміщених осіб чи релокованого бізнесу.

Висновки. В умовах агресії РФ проти України державна міграційна політика набуває одночасно і суттєвих особливостей в її плануванні та практичному втіленні, і підвищеної значущості в контексті вирішення питань забезпечення національної безпеки та економічної стабільності в країні, де економіка та людські ресурси є запорукою перемоги в екзистенційній війні. Основними суттєвими проблемами державної міграційної

політики в таких умовах є об'єктивне збільшення кількості біженців, що виїжджають в ЄС та інші країни Світу, що пов'язано із ризиками їх повернення в майбутньому, а також суттєвим відтоком інтелектуального капіталу, носієм якого є мігранти та трудових ресурсів і потенційних військових. Окрім цих питань потребують вирішення питання захисту біженців за кордоном, створення умов для компенсації витрат пов'язаних із війною а також державними програмами фінансової та іншої підтримки. Говорячи про ефективність вітчизняної міграційної політики слід констатувати наявність двох трендів: збереження зв'язків громадянства із Україною переважно більшості біженців, що свідчить про їх потенційний намір повернення в повоєнну Україну, а також суттєва економічна підтримка та волонтерський рух в середовищі мігрантів спрямовані на потреби ЗСУ та підвищення обороноздатності нашої держави.

Одним із ключових напрямків підвищення ефективності державної міграційної політики нами вбачається впровадження механізму транскордонного співробітництва в контексті підтримки релокованого бізнесу та біженців на територіях країн-членів ЄС, сусідніх з територією України. Це збереже стійкі економічні зв'язки з Україною та надасть тимчасового імпульсу для економічного розвитку для країн-членів ЄС. Крім того, важливим є підготовка для повернення біженців, для чого держава повинна створити необхідні стимули економічного, соціального та морально-психологічного характеру особливо для тих мігрантів, які повертатимуться в Україну, але в інші регіони через тотальне руйнування їх попередніх ареалів життя.

Список літератури:

1. Білан А. М., Мельничук С. М. Державна міграційна політика України в умовах глобальних викликів: правові питання. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2023. № 2 (102). С. 24–36.
2. Деякі питання діяльності Міністерства національної єдності України : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.01.2025 № 113. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-2025-%D0%BF#n10>
3. Калашнікова Л. В. Вимушена міграція українців в умовах війни: виклики та пошук компромісів. *Трансформація українського суспільства в цифрову еру* : матеріали Всеукр. круглого столу (м. Одеса, 25 березня 2022 р.). Одеса, 2022. С. 4–8.
4. Кобець Ю., Мадрига Т. Державна міграційна політика України в умовах повномасштабного вторгнення. *Вісник Львівського університету*. 2023. № 48. С. 252–259.
5. Кожина А. В. Основні тенденції публічного управління сталим місцевим розвитком в Україні в умовах глобалізації. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Державне управління. К. : ТНУ, 2017. Том 28 (67) № 1. С. 46–51.
6. Красівський Д. Міграційні процеси в Україні: загроза національній безпеці чи перспектива розвитку регіонів. *Наукові записки ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2023. № 3–4 (99–100). С. 374–385.
7. Крушельницька Т. А., Івашова Л. М., Довженко С. Я. Особливості міграційної політики як інструменту ресурсного забезпечення повоєнного відновлення і розвитку аграрного сектору України. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2024. № 3 (42). С. 25–33.

8. Литвинчук О. В., Юрківський О. Й. Міграційні процеси в Україні: загрози в умовах російсько-української війни. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 2 (104). С. 71–78.
9. Перетин державного кордону громадянами України. URL: <https://surl.lt/fxnzeh>
10. Примуш М. В., Носачов Є. О. Міграція та міграційна політика як предмет політичного дослідження. *Політичне життя*. 2025. Квітень. С. 75–80.
11. Про перейменування Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.12.2024 № 1366. URL: <https://surl.li/ukrvbd>
12. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 482-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80#>
13. Розселення мігрантів з України в країнах ЄС в період 24.02.2022–2024 роки. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/GPS_R17_returns_UKR.pdf
14. Сімахова А. О., Церковний І. О. Міграційні процеси в Україні в умовах війни: соціальний аспект. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 4 (102). С. 61–64.
15. Ставицька А., Попович К., Септа М. Актуальні аспекти міграційної політики України. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 80 (1). С. 114–119.
16. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода від 21.03.2014 № 984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
17. Чупринський Б. О., Грачук В. С., Карпінська Н. В. Роль державної міграційної політики у забезпеченні прав і захисту біженців під час воєнного конфлікту. *Академічні візії*. 2023. № 26. URL: <https://surl.li/vkaqsf>
18. Forced migration and war in Ukraine. URL: <https://surli.cc/ycixdy>

Ivanova T. V., Kozhyna A. V. MECHANISMS OF UKRAINE'S MIGRATION POLICY UNDER WAR-TIME CHALLENGES AND THREATS

The article systematizes the key problems and trends of Ukraine's migration processes in 2022–2025 against the background of Russia's full-scale aggression and post-COVID trends. The dynamics of state border crossings by Ukrainian citizens since the beginning of the war are analyzed, showing an increase in migration activity without signs of "total irreversibility" the risks of a deepening migration crisis are outlined, including brain drain, declining demographic indicators, structural labor shortages, and reduced rates of innovation-driven development.

The article reveals the content and practical limitations of specific institutional and legal mechanisms of state migration policy (Strategy-2025; institutionalization of the Ministry of National Unity; instruments to support IDPs, population and business relocation). An analysis of selected mechanisms of Ukraine's state migration policy under current conditions is conducted.

Priorities for strengthening the state's governance capacity are proposed: 1) a shift from reactive crisis management to a strategic migration governance regime; 2) programs to incentivize the return and reintegration of refugees; 3) cross-border mechanisms for supporting relocated Ukrainian businesses in EU border regions while preserving fiscal ties with Ukraine; 4) expanded powers for local self-governments combined with unified national standards; 5) integrated socio-economic instruments (housing, employment, reskilling, communications).

The dual nature of migration policy is demonstrated – as both an object and a subject of governance – which necessitates a combination of comprehensive and targeted measures. It is argued that an effective configuration of mechanisms is possible only if synchronized with recovery and security policies, as well as with targeted incentives for migrants returning to other regions due to the destruction of their previous places of residence. The article assesses the prospects for the development of migration processes and the implementation of mechanisms for managing them and proposes directions for enhancing the effectiveness of Ukraine's state migration policy under current conditions.

Key words: state migration policy, migration processes, labor resources, refugees and reintegration, relocation of population and business, cross-border cooperation, intellectual capital.